

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації аспірантки кафедри нормальної та патологічної морфології і судової ветеринарії Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького Халанії Марти Романівни на тему «Патоморфологія і деякі аспекти патогенезу інфекційного перитоніту котів», що подається на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії, галузі знань 21 «Ветеринарна медицина», за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина»

1. Актуальність теми дисертації

FIP (інфекційний перитоніт котів) – контагіозне, вірусне захворювання домашніх та диких котів, з важким перебігом та летальним вислідом. Викликане вірулентним котячим коронавірусом. Найчастіше хворіють молоді тварини до одного року. FIP на сьогоднішній день залишається однією з невиліковних хвороб. Разом з тим не до кінця з'ясований патогенез вологої та сухої форм FIP, не визначена ланка розвитку хвороботворних процесів в організмі. Крім того відсутній 100 % діагностичний метод виявлення мутованого вірулентного штаму вірусу, який спричиняє розвиток інфекційного перитоніту.

У доступній літературі відносно мало публікацій щодо висвітлення морфофункціональних змін внутрішніх органів за різних клініко-анатомічних форм FIP. Практично не висвітлені особливості розвитку гістологічних і гістохімічних змін в серці, легенях, печінці, підшлунковій залозі, кишечнику, нирках котів за вологої та сухої форм. Відсутні фундаментальні морфогістохімічні дослідження периферичних органів імуногенезу, особливо за вологої форми інфекційного перитоніту котів. Зважаючи на це, актуальним є з'ясування патолого-анатомічних, морфогістохімічних змін в органах і тканинах спонтанно хворих котів як за вологої так і сухої форм FIP, оскільки це дасть можливість зрозуміти причини розвитку клінічних симптомів, розкрити деякі аспекти патогенезу та доповнити діагностику захворювання.

2. Зв'язок теми дисертації з науковими програмами, планами, темами університету та кафедри

Дисертаційна робота є складовою наукових досліджень кафедри нормальної та патологічної морфології і судової ветеринарії Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького «Патоморфологічна діагностика заразних і незаразних хвороб тварин і птиці та оцінка якості продуктів тваринного походження» (номер державної реєстрації 0116U004261).

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів

Здобувач самостійно провела патентний пошук та аналіз першоджерел наукової літератури за темою дисертаційної роботи, спільно з науковим керівником розроблено програму та методологію дослідження. Самостійно опанувала методи та виконала весь обсяг морфологічних досліджень. Гістологічні, гістохімічні дослідження виконані в лабораторії кафедри нормальної та патологічної морфології і судової ветеринарії Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. Аналіз одержаних результатів і формулювання висновків проведені спільно з керівником.

Дисертаційна робота виконана й оформлена відповідно з вимогами МОН України. Написана державною мовою, легко читається. Стиль викладу логічний, послідовний, з аргументацією положень, висновків і рекомендацій для практики.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій

Дисертаційна робота Халанії М. Р. базується на фактичному матеріалі, одержаному в результаті патолого-анатомічних досліджень 26 трупів спонтанно хворих інфекційним перитонітом котів, виконаних в прозекторії та гістологічних, гістохімічних і цитологічних досліджень, проведених у

лабораторії кафедри нормальної та патологічної морфології і судової ветеринарії.

Патолого-анатомічними дослідженнями встановлено особливості макроскопічних змін в органах і тканинах за вологої і сухої форм. Для проведення гістологічного та гістохімічного досліджень було відібрано фрагменти органів і тканин від спонтанно хворих котів, встановлено характерні морфофункціональні зміни у легенях, серці, печінці, підшлунковій залозі, шлунку, тонкій кишці, нирках, селезінці, лімфатичних вузлах, корі головного мозку за вологої та сухої форм хвороби при використанні фарбування гематоксиліном та еозином; за методом Ван-Гізона - гематоксиліном і пікрофукцином; суданом III – на виявлення ліпідів; метиленовим зеленим і піроніном за методом Браше – на виявлення рибонуклеїнової кислоти; PAS-реакції за Мак-Манусом – глікогену і глікопротеїдів; альціановим синім за Стідменом – ГАГ (глікозаміноглікани); за методом Зербіно-Лукаsevич та Маллорі – «віку» фібрину при дисемінованому внутрішньосудинному згортанні крові; конго-червоним – наявність амілоїду; тіоніном за Нісслем – хроматофільної речовини в нейронах; свіжою сумішшю хлоралгідрату-формаліну-біхромату за методом Гольджі-Клацо – астроцитарної глії. Проведено цитологічні дослідження осаду клітин відцентрифугованого перитонеального ексудату (фарбування мазків за Романовським-Гімза).

Окрім виявлених характерних змін в органах і тканинах за інфекційного перитоніту котів, розкрито аспекти механізму розвитку вологої форми хвороби. Крім того, вперше в Україні встановлено наявність ацидофільних внутрішньоцитоплазматичних включень у макрофагальних елементах випітної перитонеальної рідини та макрофагах легень, лімфатичних вузлів, селезінки, підшлункової залози, що дало можливість запропонувати цитологічний метод, як один із методів прижиттєвої та посмертної діагностики FIP.

Такий значний об'єм досліджень дозволив дисертантці виконати поставлені завдання, сформулювати науково обґрунтовані висновки та розробити пропозиції для виробництва.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується високим методичним рівнем поставлених досліджень, логічністю та послідовністю їх виконання, достатньою кількістю використаного матеріалу, відповідністю методів досліджень поставленій меті і завданням.

Первинна документація оформлена згідно з чинними вимогами. Результати досліджень, наукові положення, винесені на захист, висновки дисертації Халанії М. Р. – обґрунтовані й відповідають вимогам ДАК України.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру

Застосований комплексний підхід щодо вивчення морфофункціонального стану органів і тканин котів за вологої та сухої форм інфекційного перитоніту, що дозволило розкрити характер морфологічних змін за різних клініко-анатомічних форм, зрозуміти деякі патогенетичні аспекти хвороби і доповнити діагностику хвороби.

В основі механізму розвитку вологої форми інфекційного перитоніту котів лежить генералізоване спустошення периферичних імунних органів лімфоїдними елементами та суттєве зменшення в них кількості мікро- й макрофагів і системне порушення стінок кровоносних судин мікроциркуляторного русла, венул та артеріол. У досліджуваних органах котів за вологої форми превалюють судинно-стромальні дистрофії. У стромі органів та стінках артеріол розвивається мукоїдне, фібриноїдне набухання і некроз, у капілярах - стази, у венулах - гіперемія дисемінований тромбоз. Прогресування структурних змін у артеріо-венулярній системі супроводжуються підвищеною проникністю судин та скупченням багатого білками випоту в природних порожнинах тіла.

Суха форма хвороби обумовлена імунологічними механізмами і перебігає як реакція гіперчутливості сповільненого типу, що пов'язано з клітинним імунітетом та відноситься до імунокомплексного захворювання. Проведені гістологічні та гістохімічні дослідження за FIP вказують на розвиток незворотних важких процесів в паренхіматозних органах, превалювання

проліферативних та проліферативно-деструктивних процесів з утворенням лімфоїдно-гістіоцитарних інфільтратів з подальшим фіброзом печінки, підшлункової залози, інтерстиціальним нефритом, інтерстиціальною пневмонією, продуктивно-атрофічним гастроентеритом, міокардитом. Розвиток продуктивно-некротичних васкулітів і периваскулярних неспецифічних гранулем спричиняє звуження просвіту судин, порушення трансорганного кровообігу, оксигенації, трофіки, метаболічних процесів у тканинах органів, що призводить до важких незворотних змін в досліджуваних органах.

Вперше в Україні встановлено гістологічними і цитологічними дослідженнями наявність у цитоплазмі гіпертрофованих макрофагів в паренхіматозних, імунних органів та відцентрифугованому клітинному осаді перитонеального ексудату ацидофільні (еозинофільних, піронінофільні) включення. Зростання вмісту макрофагальних елементів у просвітах альвеол, бронхів, судин і стромі серця, печінки, підшлункової залози, нирок з наявними в їх цитоплазмі еозинофільними включеннями слід віднести до специфічних змін за FIP.

6. Наукове і практичне значення результатів дослідження

Описаний комплекс структурно-функціональних особливостей змін в органах і тканинах котів за вологої та сухої форми дозволив розкрити і глибше зрозуміти аспекти механізму розвитку хвороби, доповнити картину патолого-анатомічних змін спонтанно хворих котів та запропонувати цитологічний метод для діагностики FIP.

Цитологічне дослідження відцентрифугованого клітинного осаду перитонеального ексудату з виявленням ацидофільних цитоплазматичних включень у макрофагах пропонується використовувати для прижиттєвої та посмертної діагностики..

Результати морфологічних досліджень використовуються в практичній та науково-дослідній роботі кафедри нормальної та патологічної морфології і судової ветеринарії та в навчальному процесі при викладанні дисципліни «Патологічна анатомія і розтин» студентам Львівського національного

університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького; на кафедрі анатомії і гістології Житомирського національного агроекологічного університету; на кафедрі вірусології, патанатомії та хвороб птиці імені професора І. І. Панікара Сумського національного аграрного університету; на кафедрі анатомії, гістології і патоморфології тварин імені акад. В. Г. Касьяненка Національного університету біоресурсів і природокористування України.

7. Повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих із співавторами та зарахованих за темою дисертації

За матеріалами дисертаційної роботи опубліковано 6 наукових праць, у наукових фахових виданнях України, в т.ч. одна наукова праця у періодичному виданні, що включене до наукометричної бази Web of Science та одні тези наукових доповідей.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Коцюмбас Г. І., Пріцак В. В., Халанія М. Р. Патоморфологічні зміни легеневої тканини за інфекційного перитоніту котів. Науковий вісник ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького. 2016. № 18 (70). С. 161–166. (Здобувач брала участь у проведенні морфологічних, патогістологічних та гістохімічних досліджень легень котів, узагальненні отриманих результатів і написанні статті).
2. Халанія М. Р., Пріцак В. В., Коцюмбас Г. І. Патоморфологія печінки котів за інфекційного перитоніту. Науковий вісник ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького. 2017. № 19 (82). С. 240–246. (Здобувач брала участь у проведенні патогістологічних та гістохімічних досліджень печінки котів, узагальненні отриманих результатів і написанні статті).

3. **Халанія М. Р.,** Прицак В. В., Коцюмбас Г. І. Патоморфологічні зміни в нирках котів за інфекційного перитоніту. Науковий вісник ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького. 2018. № 20 (83). С. 66–72. *(Здобувач брала участь у проведенні патогістологічних та гістохімічних досліджень нирки котів, узагальненні отриманих результатів і написанні статті).*

4. **Khalaniia M. R.,** Kotsyumbas G. I., Pritsak V. V. Pathomorphology of peripheral organs of immunogenesis in cats with spontaneous feline infectious peritonitis. Regulatory Mechanisms in Biosystems. 2018. № 9 (3). С. 460-468. *(Здобувач брала участь у проведенні патогістологічних та гістохімічних досліджень периферичних органів імунної системи котів, узагальненні отриманих результатів і написанні статті).*

5. Коцюмбас Г. І., **Халанія М. Р.** Патоморфологія кори головного мозку котів за інфекційного перитоніту. Науковий вісник ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького. 2019. № 21 (93). С. 3–9. *(Здобувач брала участь у проведенні морфологічних, патогістологічних та гістохімічних досліджень кори головного мозку котів, узагальненні отриманих результатів і написанні статті).*

6. Коцюмбас Г. І., **Халанія М. Р.** Патоморфологія міокарду котів за інфекційного перитоніту. Науковий вісник ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького. 2019. № 21 (96). С. 177–184. *(Здобувач брала участь у проведенні морфологічних, патогістологічних та гістохімічних досліджень міокарду котів, узагальненні отриманих результатів і написанні статті).*

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

7. Халанія М.Р., Коцюмбас Г. І., Прицак В.В. Патоморфологічні зміни у котів за сухої форми FIP. Тези доповідей конференції Сучасні методи діагностики, лікування та профілактики у ветеринарній медицині (29-30 листопада 2018 р., м. Львів). Львів, 2018. С. 134-135. *(Здобувач брала участь у проведенні патогістологічних та гістохімічних досліджень органів і тканин за сухої форми FIP, узагальненні отриманих результатів і написанні тези).*

8. Відомості про апробацію результатів дисертації

Основні результати досліджень доповідалися й обговорювалися на конференції «Сучасні методи діагностики, лікування та профілактики у ветеринарній медицині» (м. Львів, 29–30 листопада 2018 р.).

9. Відомості щодо проведення біоетичної експертизи дисертаційних досліджень.

Дослідження проводилися на спонтанно хворих котах віком від 3 місяців до 7 років, що загинули від інфекційного перитоніту. Патолого-анатомічний розтин проводився в прозекторії, а гістологічні та гістохімічні дослідження в лабораторії кафедри нормальної на патологічній морфології і судової ветеринарії.

Експериментальних досліджень на тваринах проведено не було.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі нормальної на патологічній морфології і судової ветеринарії Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, науковий керівник – доктор ветеринарних наук, завідувач кафедри нормальної на патологічній морфології і судової ветеринарії, професор Коцюмбас Галина Іванівна.

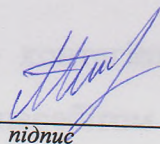
10. Відповідність дисертації вимогам, що передбачені пунктом 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії.

Дисертаційна робота Халанії Марти Романівни «Патоморфологія і деякі аспекти патогенезу інфекційного перитоніту котів» є завершеною науковою працею. За актуальністю, науковою новизною, практичним значенням, достатньою повнотою викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях, оформленям, повністю відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40

zareestrovano u Ministerstvi yustitsii Ukrainy 03 lyutogo 2017 roku za № 155/30023, postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06 bereзня 2019 roku № 167 «Pro provedennya eksperymentu z prysudzhennya stupenya doktora filozofii» i proponuetsya do zahystu na zdobuttya osvithno-naukovoho stupenya doktora filozofii, galuzi znan' 21 «Veterynarna medycyna», za spetsialnistyu 211 «Veterynarna medycyna».

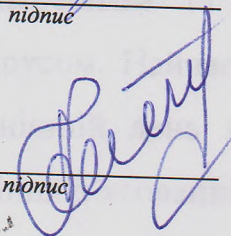
Рецензенти:

Доктор ветеринарних наук,
професор кафедри нормальної
та патологічної морфології
і судової ветеринарії

підпис

Тибінка А. М.

Доктор ветеринарних наук,
професор кафедри епізоотології

підпис

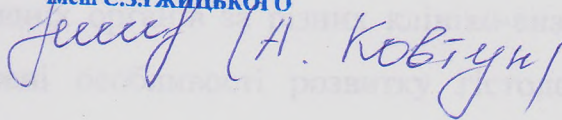
Кісера Я. В.

03.08.2020 р.
дата видачі

ВІРНО

НАЧАЛЬНИК ВІДДІЛУ КАДРІВ
Львівського
національного університету
ветеринарної медицини
та біотехнологій
імені С.З.Гжицького

 (А. Ковбун)